

नेपाल अपाङ्ग महिला संघ

स्थापना २०७४

वार्षिक बुलेटिन
२०७३/४/१ देखि २०७४/३/३०

नेपाल अपाङ्ग महिला संघ
कालोपूल, काठमाडौं
फोन नं ०१-४४३५१३१

प्रकाशक : नेपाल अपाङ्ग महिला संघ

प्रकाशन साल : वि. स. २०७४

मुद्रण : सिण्ड्रेला प्रिन्टर्स प्रा. लि.

संस्करण : दोस्रो (२०७४)

हाम्रो भनाई

नेपाल अपाङ्ग महिला संघ अपाङ्गता भएका महिला र बालिकाको हक, हित र अधिकार सुनिश्चित गर्ने उद्देश्यले २०५४ सालमा स्थापना भएको सामाजिक संस्था हो । अपाङ्गता भएका महिलाहरू द्वारा नै सञ्चालित यस संघले विद्यमान विभेदकारी नीति—नियम र कानूनहरूलाई अपाङ्गता अधिकारको पक्षमा संशोधन, खारेज वा नयाँ आवश्यक नयाँ नीति नियम बनाउन र बनेका नीति नियम एवं कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि वकालत—पैरवी गर्दै आइरहेको छ । यसको साथै संघले समुदाय, जिल्ला, प्रादेशिक एवं राष्ट्रिय तहमा अपाङ्गता भएका महिलाहरूको क्षमता विकास, नेतृत्व विकास, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, अपाङ्गताका भएका महिला माथि हुने हिंसा, विभेद र पुनर्स्थापना एवम् अपाङ्गताका सम्बन्धमा तालिम र सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ ।

अपाङ्गता भएका महिला र बालिकाले समतामूलक, समावेशी तथा न्यायपूर्ण समाज निर्माण गर्ने दृष्टिकोणका साथ उनीहरूलाई संगठित, सशक्त र वकालत गर्दै आफ्ना अधिकारको व्यवस्था र उपभोगका लागि समाजका सबै तह र तप्कामा समावेशिता अभिवृद्धि गर्ने ध्येयका साथ स्थापना देखि हालसम्म निरन्तर रूपमा अपाङ्गता भएका महिला र बालिकाको अधिकार, समावेशी समाज र सामाजिक न्यायका लागि राष्ट्रिय तथा जिल्ला तहमा विभिन्न कार्यहरू गर्दै आएको छ । अपाङ्गता भएका महिलाहरूको सुरक्षित र आत्मा सम्मानका साथ बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चितताका लागि अपाङ्गता भएका महिला माथि हुने हिंसा विरुद्धको अभियान, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारको

अभियान, मानव अधिकार तथा न्यायका अभियानका परिधिभित्र रहि यस संघले आफ्ना कार्यक्रमहरू केन्द्रित गर्दै आएको छ । संघले गर्दै आएका उल्लेखित गतिविधिहरूलाई संस्थागत अभिलेखीकरण गर्ने उद्देश्यले १८औं साधारण सभाको अवसरमा यो वार्षिक बुलेटिनको प्रकाशन गर्ने जमर्को गरेका छौं ।

संघले आफ्नो ५ वर्षे रणनीतिक योजना अनुसार वकालत, जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता विकास, संस्थागत सुदृढीकरण, हिंसा प्रभावित अपाङ्गता भएका महिलाको पुनः स्थापना र सशक्तिकरण, महिला हिंसा तथा न्यायमा पहुँच, प्रकोप व्यवस्थापन, जीविकोपार्जन, शिक्षा, रोजगार र स्वास्थ्यको क्षेत्रमा मुख्य योगदान पुऱ्याउँदै आएको छ ।

यसै क्रममा संस्थाद्वारा सञ्चालित हरेक गतिविधिहरू र अभियानहरूमा सहकार्य गरी अपाङ्गता भएका महिला माथि हुने हिंसा र लैंगिक विभेद लगायतका अन्याय, अत्याचार, शोषण र दमन विरुद्ध सामाजिक न्याय स्थापनाका लागि सहयोग गर्दै आएका विभिन्न राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय निकायहरू, अपाङ्गता भएका व्यक्ति द्वारा सञ्चालित संघ संस्थाहरू, साझेदारी संघ संस्थाहरू, सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरू, सरोकारवाला निकायहरू, संघका कार्य समितिका पदाधिकारी एवम् सदस्यहरू, यस संघको मातहत भएका जिल्ला च्याप्टरका पदाधिकारीहरू, साधारण सदस्यहरू, कर्मचारीहरू, प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नु हुने व्यक्ति र संस्थाहरू र स्वयंसेवकहरूलाई हार्दिक धन्यवाद एवम् कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छौं ।

- निर्मला धिताल

अध्यक्ष

नेपाल अपाङ्ग महिला संघ

विषय सुची

१. संस्थाको परिचय	१
पृष्ठभूमि	१
संस्थाको परिकल्पना/दृष्टिकोण	२
संस्थाको परिलक्ष्य /ध्येय	२
संस्थाको लक्ष्य	२
संस्थाका रणनीतिक उद्देश्य	२
संस्थाको रणनीति र अवधारणा	३
संस्थाको मूल्य मान्यता	३
संस्थाको कार्यक्षेत्र	४
२. वार्षिक प्रमुख गतिविधिहरू	४
वकालत अधिवाचन	४
सचेतनामूलक कार्यक्रम	६
क्षमता विकास	८
जीविकोपार्जन	१०
लैङ्गिक हिंसा तथा न्यायमा पहुँच	११
संस्थागत सुदृढीकरण	११
शिक्षा	१३
३. मुख्य उपलब्धिहरू	१४
४. महत्त्वपूर्ण सिकाइहरू	२१
५. अनुकरणीय अभ्यास	२३
६. संस्थागत दिगोपना/बलियो पक्ष	२४
७. मुख्य चुनौतीहरू	२५
८. सञ्चालित परियोजना र साझेदारी निकायहरू	२७

१. संस्थाको परिचय :

पृष्ठभूमि :

नेपाल अपाङ्ग महिला संघ (NDWA) विशेष गरि अपाङ्गता भएका महिलाको सशक्तिकरण र संजालिकरण गर्दै सामाजिक न्याय, लैंगिक हिंसाको अन्त्य गर्दै न्यायमा पहुँच र मानव अधिकार स्थापित गर्ने उद्देश्यले वि. सं. २०५४ सालमा विधिवत् रूपमा काठमाण्डौँमा स्थापना भएको राष्ट्रिय स्तरको विशुद्ध सामाजिक संस्था हो । यस संघले अपाङ्गता भएका महिलाका पक्षमा नीति वकालत तथा अपाङ्गतामैत्री कानून निर्माण र परिमार्जन, बनेका कानूनको पूर्ण कार्यान्वयन र विद्यमान विभेदकारी कानूनको खारेजी साथै समयानुकूल कानून संशोधनका सवालहरूमा सरकारसँग निरन्तर सहकार्य तथा वकालत गरिरहेको छ । त्यसै गरि अपाङ्गता भएका महिलालाई ग्रामीण स्तर देखि राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा संगठित र संजालिकरण गरि क्षमता अभिवृद्धि, आय मूलक कार्यक्रम तथा यौन जन्य हिंसा विरुद्ध अभियानहरू संचालन गरी हिंसा प्रभावितहरूका लागि सुरक्षित गृह संचालन र पुनर्स्थापना गर्ने कार्यक्रमहरू मुख्य रूपमा संचालन गरिरहेको छ । साथै अपाङ्गता भएका महिलाको सार्वजनिक जीवनमा सहभागीता, राजनीतिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, सामाजिक सशक्तिकरण र राज्यका सबै तहमा समान सहभागिताका लागि आवाज बुलन्द गर्दै स्थानीयस्तरदेखि राष्ट्रिय स्तरसम्म विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिरहेको छ । संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय काठमाडौँ साथै क्षेत्रीय कार्यालयहरू मोरङ्गको विराट चोक र कञ्चनपुर महेन्द्रनगरमा स्थापना गरि विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ ।

संस्थाको परिकल्पना/दृष्टिकोण (Vision) :

एउटा यस्तो समावेशी समाज जहाँ अपाङ्गता भएका महिलाहरूले स्वाभिमानी जीवनयापन गरिरहेका ।

संस्थाको परिलक्ष्य /ध्येय (Mission) :

समाजका सबै पक्षहरूमा बढ्दो समावेशीकरणका लागि अपाङ्गता भएका महिलाहरूका अधिकारहरूको व्यवस्था र उपभोग गर्न उनीहरूलाई संगठित, सशक्तिकरण र वकालत गर्ने ।

संस्थाको लक्ष्य (Goal) :

अपाङ्गता भएका महिलाको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, सांस्कृतिक अवस्थामा सकारात्मक परिवर्तन गर्नु ।

संस्थाका रणनीतिक उद्देश्य (Objective) :

- ◆ अपाङ्गता भएका महिलालाई संगठित गरी आर्थिक सशक्तिकरण, जीविकोपार्जन, रोजगारी, शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षा र पुनः स्थापना लगायतका अधिकार हासिल गर्न क्षमता र सीप विकास, व्यावसायिक तामिल प्रदान गर्ने साथै वकालत गर्न सक्ने बनाउने ।
- ◆ राज्यका हरेक निकाय र नीति निर्माण तहमा अपाङ्गता भएका महिलाको अधिकार, सहभागिता र नीति नियम कार्यान्वयनका लागि पैरवी, समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।
- ◆ राज्यका नीति नियमहरू कार्यान्वयनका लागि पैरवी गर्ने ।
- ◆ हिंसा प्रभावित, अभिभावक एवं घरबार विहीन र दुर्गम क्षेत्रका अपाङ्गता भएका महिलाका लागि शिक्षा, तालिम सहित सुरक्षित पुनः स्थापना गृह

संचालन गर्ने ।

- ♦ अपाङ्गता भएका महिलाको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक र कानुनी हक स्थापित गर्न र उनीहरू उपर हुने लैंगिक हिंसा अन्त्यका लागि संचार माध्यमका साथै विभिन्न कार्यक्रम मार्फत सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- ♦ अपाङ्गता भएका महिलाका सवाल सम्बन्धी परिवार, समाज र राज्यमा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- ♦ सबै तह वा संरचनाहरूमा अपाङ्गता भएका महिलाको संस्था र सञ्जाल विस्तार गर्ने ।

संस्थाको रणनीति र अवधारणा :

- ♦ अधिकारमुखी अवधारणा
- ♦ क्षमता विकास
- ♦ दिगो विकास
- ♦ साझेदारी, सहकार्य र समन्वय
- ♦ वकालत तथा सञ्जाल विस्तार
- ♦ पहुँचयुक्तता
- ♦ आर्थिक सशक्तिकरण
- ♦ अपाङ्गता समावेशी विकास
- ♦ दैवी प्रकोप न्यूनिकरण

संस्थाको मूल्य मान्यता :

जसको सवाल उसको नेतृत्व, लैंगिकता र सामाजिक समावेशी, गैर भेदभाव, अर्थ पूर्ण सहभागिता, अधिकारमुखी अवधारणामा, हिंसा रहित समाज, पारदर्शिता र जवाफदेहिता, गैर राजनीतिक, सम्मान र विविधताको स्वीकार्यता, अपाङ्गता भएका महिलाले अगुवाइ गरेको सामूहिक नेतृत्व, लोकतान्त्रिक

पद्धति, स्वयंसेवी भावना, तथ्य र तथ्याङ्कमा आधारित पैरवी यस संस्थाका मूल्य मान्यता हुन्।

संस्थाको कार्यक्षेत्र :

यस नेपाल संस्थाको कार्यक्षेत्र ३३ वटा जिल्लामा बिस्तार गरि सकेको छ जस मध्ये १९ वटा जिल्ला च्याप्टरहरू गठन गरिएको छ त्यसमा पनि ९ वटा जिल्ला च्याप्टर सम्बन्धित जिल्लामा नै दर्ता भई स्वतन्त्र रूपमा काम गरिरहेका छन्। त्यसैगरी १४ वटा जिल्लामा (झापा, मोरङ्ग, सुर्खेत, बाँके, बर्दिया, कञ्चनपुर, दोलखा, ललितपुर, रामेछाप, भक्तपुर, धादिङ्ग, गोर्खा र काठमाडौं) स्थानीय तहमा नै १२५ वटा स्वावलम्बन समूहहरू गठन भई कार्य सञ्चालनमा आइरहेको छ। संस्थाले हाल ८ वटा साझेदारी निकायहरूसँगको सहकार्यमा ९ वटा जिल्ला मोरङ्ग, बाँके, कञ्चनपुर, धादिङ्ग, गोर्खा, ललितपुर, दोलखा, रामेछाप र काठमाण्डौं गरी ९ वटा जिल्लामा अभियान र गतिविधिहरू प्रत्यक्ष रूपमा सञ्चालनमा भइरहेको छन्।

२. वार्षिक प्रमुख गतिविधिहरू :

वकालत/अधिवाचन :

- ⇒ स्थानीय स्तरमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पहुँच अभिवृद्धिका लागि गाउँपालिका एवम् वडा स्तरीय सरोकारवालाहरूसँग विभिन्न जिल्ला - रामेछाप, दोलखा, कञ्चनपुर, बाँके, धादिङ्ग, गोरखा र ललितपुरमा छलफल तथा ज्ञापनपत्र हस्तान्तरण सम्पन्न।
- ⇒ वित्तीय संस्थाहरूसँग अपाङ्गता भएका महिलाको आर्थिक पहुँच अभिवृद्धिका लागि सहकारीहरू, बचत तथा ऋण सहकारी महासंघ

(नेप्सकोन), माइक्रो फाइनान्स, सहकारी विभाग, सहकारी विकास मन्त्रालयसँग पटक-पटक बैठक तथा छलफल कार्यक्रमहरू : (जस्तै सुदुरपश्चिमको कञ्चनपुरमा धितो रकम (कोलाट्रल फन्ड)को नमुना कार्यक्रम सञ्चालनका लागि जिल्ला नेप्सकोनसँग छलफल) सम्पन्न ।

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको सवाल सम्बोधन र राजनीतिक सहभागिता सुनिश्चितताको सवालमा विभिन्न राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरूसँग छलफल तथा भेटघाट ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको खाद्य सुरक्षा, यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार प्राप्तिका लागि विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्थसँग साझेदारी बिस्तारका लागि छलफल ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको सवालहरूको उठानका लागि विभिन्न महिला सञ्जाल एवं मानवअधिकार क्षेत्रमा काम गर्ने संघ-संस्था र अपाङ्गता अधिकारमा काम गर्ने संघ-संस्थाले आयोजना गरेका कार्यक्रमहरूमा

प्रतिनिधित्व एवं सहभागिता ।

- ⇒ अपाङ्गतामैत्री विपद् व्यवस्थापनका लागि विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग छलफल एवं बैठकहरूको आयोजना ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको रोजगारीका लागि जिल्ला घरेलु कार्यालय, युवा परिषदको कार्यालय, उद्योग वाणिज्य महासंघ र देउराली फार्मेसीसँग बैठक तथा छलफल सम्पन्न ।
- ⇒ स्थानीय तह निर्वाचनमा अपाङ्गतामैत्री निर्वाचनको सवालमा निर्वाचन आयोगका निर्वाचन आयुक्तसँग छलफल एवम् ज्ञापनपत्र बुझाइएको साथै विभिन्न जिल्लामा जिल्ला निर्वाचन कार्यालयका प्रमुखहरूसँग बैठक साथै छलफल सम्पन्न ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ व्यवस्थापिका संसदबाट पारित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको समावेशी शिक्षा नीति २०७३, अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सञ्चार निर्देशिका २०७३ पास गर्नको लागि राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपालसँगको सहकार्यका साथै अपाङ्गता अधिकारमा काम गर्ने संघ-संस्थासँगको संयुक्त सहकार्यका साथ दबाब अभियान सम्पन्न ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिला र बालबालिकाहरूको लागि अपाङ्गता परिचय पत्र, नागरिकता र सहायक सामग्री प्राप्तिका लागि सहजीकरण गर्ने कार्य सम्पन्न ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको न्यायमा पहुँच अभिवृद्धिका लागि गोर्खा, धादिङ र काठमाण्डौँमा सार्वजनिक सुनुवाइको आयोजना ।

सचेतनामूलक कार्यक्रम :

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलालाई खाद्य सुरक्षा, यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य

अधिकार सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रमको आयोजना ।

- ⇒ महिला हिंसा विरुद्धको १६ दिने अभियान, अन्तर्राष्ट्रिय अपाङ्गता दिवस, मानव अधिकार दिवस, अन्तर्राष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवसहरूमा सचेतनामूलक कार्यक्रमको आयोजना साथै संयुक्त कार्यक्रममा सहभागी भई अपाङ्गता भएका महिलाको सवालमा सचेतना फैलाउने काममा निरन्तरता
- ⇒ बहु अपाङ्गता भएका बालिकाहरूको लागि अभिभावक सचेतना सम्बन्धी पुस्तिका निर्माण गरी वितरण कार्य सम्पन्न ।
- ⇒ क्षेत्रीय कार्यालयका कर्मचारी र स्वावलम्बन समूहका सदस्यहरूलाई प्राथमिक उपचार सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न ।
- ⇒ सूचना तथा सञ्चार र शिक्षा सम्बन्धी सामग्रीको उत्पादन र वितरण गरिएको जस्तै - नेपालको संविधानमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा महिलाका सवालहरूका सम्बन्धमा रहेका प्रावधानहरूको सन्दर्भमा हाते पुस्तिका निर्माण र बचत तथा ऋण पासबुक निर्माण गरी स्वावलम्बन समूहका सदस्यहरूलाई वितरणको कार्य सम्पन्न ।

- ⇒ जिल्लाका विभिन्न सरोकारवालाहरू, नीति निर्माणकर्ताहरूलाई अपाङ्गता समावेशी र पुनः स्थापना एवं पुनर्निर्माण प्रक्रियाका सम्बन्धमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न ।
- ⇒ विभिन्न जिल्लामा अपाङ्गता भएका महिला, एवं अपाङ्गता अधिकारकर्मीहरूका लागि विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न ।
- ⇒ अन्तर्राष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवसको अवसरमा अष्ट्रेलियन दूतावासको सहयोगमा अपाङ्गता भएका बालिका तथा महिलाको शिक्षाका सवालमा सरकारी तथा गैरसरकारी निकायसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न ।
- ⇒ गोर्खा, धादिङ्ग, ललितपुर, मोरङ्ग, बाँके, कञ्चनपुर, दोलखा र रामेछाप जिल्लाहरूमा अपाङ्गता भएका महिलालाई राज्यबाट प्राप्त सेवा सुविधाको विषयमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न ।

क्षमता विकास :

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको लागि विपद् व्यवस्थापनमा प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिमको आयोजना ।
- ⇒ काठमाडौं स्थित दृष्टिविहिन महिलालाई सुरक्षित गमनशीलता र नविनतम प्रविधि सम्बन्धी तालिमको आयोजना ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको लागि खाद्य सुरक्षा, वकालत र प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार सम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण सम्बन्धी २ चरणमा २० दिने तालिम सम्पन्न ।
- ⇒ बाँके, मोरङ्ग, कञ्चनपुर र ललितपुर जिल्लाका स्वावलम्बन समूहका सदस्यहरूलाई ऋण तथा बचत व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिमको आयोजना
- ⇒ मोरङ्ग जिल्लामा दर्ता भएको अभम सहकारीका कार्यकारिणी सदस्यहरूलाई सहकारी व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिमको आयोजना ।

- ⇒ मोरङ्ग, कञ्चनपुर र बाँकेका अपाङ्गता भएका महिलालाई साना तथा मझौला व्यवसाय व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिमको आयोजना ।
- ⇒ नेतृत्व तहमा काम गरिरहेका अपाङ्गता भएका महिलालाई नेतृत्व विकास र वकालत सम्बन्धी तालिम सम्पन्न ।
- ⇒ बाँके र कञ्चनपुर जिल्लाका स्वावलम्बन समूहका सदस्यहरूलाई लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी तालिम सम्पन्न ।

- ⇒ केन्द्रीय कार्यालयका कर्मचारीहरूको लागि र ललितपुर जिल्लाका स्वावलम्बन समूहका सदस्यहरूका लागि बहिरा व्यक्तिहरूसँग सूचना तथा सञ्चारको पहुँच पुऱ्याउने उद्देश्यले तीन महिने साङ्केतिक भाषाको तालिम सम्पन्न ।
- ⇒ बेरोजगार अपाङ्गता भएका महिलाको क्षमता विकासको लागि केन्द्रीय कार्यालय काठमाण्डौँमा २ जना र मोरङ्ग कार्यालयमा १ जनालाई ६ महिने इन्टर्नसिपको अवसर प्रदान गरिएको ।
- ⇒ ललितपुर, भक्तपुर, काभ्रे र कञ्चनपुर जिल्लाका ५०० जना महिला तथा

अपाङ्गता भएका महिलालाई स्थानीय तह निर्वाचनमा मतदाता शिक्षा सम्बन्धी तालिम सम्पन्न ।

जीविकोपार्जन :

- ⇒ स्थानीयस्तरका अपाङ्गता भएका महिला र अभिभावकहरू समावेश गरी स्वावलम्बन समूहहरू गठन कार्य सम्पन्न ।
- ⇒ यस संघ स्वयंले अपाङ्गता भएका महिलाको सीप विकास र आर्थिक सशक्तिकरण गरी स्वावलम्बी बनाउनका लागि सिलाई कटाई, ब्युटीपार्लर, तरकारी खेती, कम्प्युटर, बाख्रा पालन जस्ता तालिमहरू प्रदान गरिएको छ भने यस्ता तालिम प्रदान गर्ने निकायहरूको समन्वय र सहकार्यमा अपाङ्गता भएका महिलालाई तालिम प्रदान गर्दै आएको ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलालाई सीप विकासका तालिम पश्चात् व्यवसाय सञ्चालन गर्नका लागि समूहमार्फत बीउ पुँजी प्रदान गरिएको ।

- ⇒ ललितपुर, बाँके, कञ्चनपुर, दोलखा, रामेछाप र मोरङ जिल्लामा प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्रदान गर्नको लागि अपाङ्गता भएका महिलाको तथ्य तथ्याङ्क सङ्कलन ।
- ⇒ स्वावलम्बन समूहका सदस्यहरूका लागि बचत तथा ऋण व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम सम्पन्न ।

लैङ्गिक हिंसा तथा न्यायमा पहुँच :

- ⇒ केन्द्र र जिल्लाका हिंसा प्रभावित अपाङ्गता भएका महिलालाई कानुनी उपचार र सहायता प्रदान गरिएको ।
- ⇒ केन्द्र र विभिन्न जिल्लाका हिंसा प्रभावित अपाङ्गता भएका महिलालाई आवश्यक पुनः स्थापना सेवा उपलब्ध गरिएको ।
- ⇒ जिल्ला तथा केन्द्रीय तहमा नेपाल अपाङ्ग महिला संघको संयोजकत्वमा न्यायमा पहुँच समिति निर्माण भएको जस अन्तर्गत न्यायमा पहुँच आयोग, महिला बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय अन्तर्गत अपाङ्गता अधिकार प्रवर्द्धन शाखा, राष्ट्रिय महिला आयोग, राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, महिला अधिकारका क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्था, जिल्ला अदालत, बार एसोसिएसन र विभिन्न समितिमा हिंसा प्रभावित महिलाको न्यायमा पहुँच अभिवृद्धिका लागि छलफल एवम् बैठक सम्पन्न ।
- ⇒ हिंसा प्रभावित महिलाका अवस्था अध्ययन, अनुगमन र फलोअप अभिलेखीकरण गरिएको ।

संस्थागत सुदृढीकरण :

- ⇒ संस्थाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिको ढाँचा निर्माण कार्य सम्पन्न ।
- ⇒ अपाङ्गतामैत्री पहुँचयुक्त वेबसाइटको निर्माण कार्य सम्पन्न ।
- ⇒ आर्थिक सङ्कलन (फन्ड रेजिङ्ग) रणनीतिको निर्माण कार्य सम्पन्न ।

- ⇒ हिंसा प्रभावित, बेवारिसे र भूकम्प प्रभावित अपाङ्गता भएका महिलालाई पुनर्स्थापना केन्द्रमा सुरक्षित आवास सहितको व्यवस्थामा निरन्तरता ।
- ⇒ मोरङ्ग स्थित विराट चोक र काठमाण्डौं, बूढानीलकण्ठ स्थित भङ्गालमा पुनः स्थापना गृह निर्माण कार्यमा निरन्तरता ।
- ⇒ भृकुटीमण्डप, समाज कल्याण परिषद्, भृकुटीमण्डप सञ्चालन कार्यालयको हाताभित्र विश्वव्यापी ढाँचामा निर्मित सार्वजनिक शौचालयको निर्माण कार्यमा सहकार्य र पहुँचयुक्तताको अडिट(Accessible Audit) गरी सो अनुसारको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको ।
- ⇒ भूकम्प पश्चात् सम्पन्न गरिएका क्रियाकलापहरूको सिकाइ दस्तावेजीकरण गरिएको ।
- ⇒ नेपालमा नै पहिलो पटक मोरङ्ग जिल्लामा अपाङ्गता भएका महिलाहरूद्वारा सहकारी स्थापना गरी कार्य सञ्चालन हुँदै आएको ।

- ⇒ निकोप्लस सफ्टवेयरको व्यवस्था गरी उक्त सहकारीमा डेटाबेस प्रणालीबाट सञ्चालन गरिदै आएको ।
- ⇒ संस्थाको ५ वर्षे (२०४-२०१८) रणनीतिको समीक्षा गरी पुन समसामयिक विषयहरू समेटेर ५ वर्षे (२०१७-२०२१ सम्मका लागि) संस्थागत रणनीति निर्माण कार्य सम्पन्न ।

शिक्षा :

- ⇒ गरिब तथा पढाइबाट वञ्चित (कञ्चनपुर र बाँके) अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई निरन्तर छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको ।
- ⇒ काठमाण्डौं र मोरङ्गका अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरूलाई शैक्षिक सामग्री सहयोग गरिएको ।
- ⇒ बहु अपाङ्गता भएका बालिकाको शिक्षामा पहुँच अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले अभिभावक सहयोगी पुस्तिका निर्माण गरी वितरण कार्य सम्पन्न गरिएको ।

- ⇒ विद्यालय जानबाट वञ्चित अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई विद्यालय भर्ना अभियानमा जिल्ला लक्षित जिल्लाका जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरूसँग निरन्तर रूपमा समन्वय र सहकार्य गर्दै आएको ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका व्यक्ति र बालबालिकाको शिक्षामा पहुँच वृद्धिका लागि कार्यक्रमहरू आयोजना गरिएको र सरोकारवालाहरूले आयोजना गरेका विभिन्न कार्यशाला र गोष्ठीहरूमा सहभागिता ।

३. मुख्य उपलब्धिहरू :

वकालत अभियान :

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलालाई अपाङ्गता परिचयपत्र, सहायक सामग्री र राज्यले दिने सेवा सुविधाहरू दिलाउनका लागि समन्वय र सहकार्य गर्न सफल भएको ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू प्रतिको समाजमा विद्यमान नकारात्मक धारणामा परिवर्तन ल्याई केही हदसम्म सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन सफल

भएको ।

- ⇒ राष्ट्रिय अपाङ्ग महासंघ नेपाल तथा अपाङ्गता अधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत संघ-संस्थाहरूसँगको संयुक्त सहकार्य गरी वकालत अभियान गरिएकोले अपाङ्गतामैत्री नीति निर्माण, संशोधन तथा परिमार्जन गर्न पहल भएको । जस्तै : अपाङ्गता भएका व्यक्तिका अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४ व्यवस्थापिका संसदबाट २०१७ अगस्ट ६ का दिन पारित, समावेशी शिक्षा नीति २०७३ पारित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको सञ्चार निर्देशिका २०७३ पारित ।
- ⇒ स्थानीय तहको वकालत अभियानद्वारा मोरङ्ग जिल्लामा रु ८ लाख ६० हजार, कैलाली जिल्लामा परिलक्षितबाट प्राप्त परियोजना सञ्चालित, गोर्खा जिल्लाको जि.स.स.बाट रु. ५० हजार र ताकुकोट गाउँपालिकाबाट अपाङ्गता भएका महिलाको जीविकोपार्जन सम्बन्धी तालिमका लागि रु. ४० हजार रकम छुट्याउन सफल भएको । स्थानीय तहको वकालत अभियानद्वारा ललितपुरको सुनाकोठी स्वावलम्बन समूहद्वारा अपाङ्गतामैत्री शौचालय निर्माणका निम्ति २ लाख बजेट प्राप्त गर्न सफल भएको ।
- ⇒ अपाङ्गतामैत्री निर्वाचन प्रक्रियाका सम्बन्धमा राष्ट्रिय निर्वाचन आयोग र निर्वाचन सम्बन्धी नीति निर्माताहरू, प्रमुख राजनीतिक दलहरूमा निरन्तर वकालत र दबाब सिर्जनाका कारण अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई निर्वाचनको पर्यवेक्षण र अनुगमनमा सहभागिता, उम्मेदवारी, निर्वाचन नियमावलीमा अपाङ्गताको सवाल सम्बोधन गर्नुका साथै अपाङ्गताको सवाललाई सचेतीकरण गर्न सफल भएको ।
- ⇒ निरन्तरको प्रयासबाट पूर्वाञ्चलको मोरङ्ग जिल्लामा नेपालको पहिलो अपाङ्गता भएका महिलाको सहकारी दर्ता गर्न सफल भई सञ्चालनमा

ल्याइरहेको ।

- ⇒ जिल्लाका विभिन्न विद्यालयहरूमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि निःशुल्क शिक्षा भनिएता पनि कतिपय अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा महिलाले निःशुल्क नपाएको सम्बन्धमा विद्यालयहरूलाई दबाब दिएपछि विद्यालयहरूले बैठक बसे पश्चात् निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था भएको ।
- ⇒ गोर्खा र धादिङ्ग जिल्लाका नीति निर्माण तहका व्यक्तित्व र सरोकारवालाहरूलाई राखी अपाङ्गता भएका महिलाले अस्पतालमा भोग्नु परेका समस्याहरूका सम्बन्धमा सचेत गराएको र त्यसको परिणाम स्वरूप अस्पतालहरूमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू द्रुत गतिमा स्वास्थ्य उपचार पाउन सफल भएको ।
- ⇒ नेपाल अपाङ्ग महिला संघले गोर्खा जिल्लाका नीति निर्माताहरूलाई जि.स.स. हलमा (जुन अपाङ्ग मैत्री थिएन) सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गरी ठोस दबाब दिएका कारण सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम गरेको केही दिन पश्चात् नै जि.स.स.को हलमा ज्याम्प निर्माण गरी ह्वीलचिएर प्रयोगकर्ता सजिलै सँग जान सक्ने बनाइएको ।
- ⇒ लगातारको वकालत तथा गहन छलफलबाट अपाङ्गता भएका महिलासँग सम्बन्धित केही मुद्दाहरू प्रभावितको पक्षमा फैसला भई दोषीलाई सजाय तथा प्रभावितलाई क्षतिपूर्तिको व्यवस्था भएको ।
- ⇒ जिल्ला तथा समुदाय तहमा कानुनी उपचार परामर्श सहायता सहज रूपमा उपलब्ध गराउँदै आएको जसको कारण अपाङ्गता भएका महिलाको न्यायमा पहुँच वृद्धि भएको ।
- ⇒ गरिब तथा पढाइबाट वञ्चित (कञ्चनपुर र बाँके) अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई निरन्तर छात्रवृत्ति प्रदान गरी विद्यालय शिक्षामा पहुँच वृद्धि भएको र परियोजना लक्षित विद्यालय जानबाट वञ्चित अपाङ्गता

भएका बालबालिकालाई विद्यालय भर्ना अभियानमा जिल्ला कार्यक्रम लक्षित जिल्लाका जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरूसँग निरन्तर रूपमा समन्वय र सहकार्य गर्दै आएको ।

सचेतना अभिवृद्धि :

- ⇒ नेपाल अपाङ्ग महिला संघले नयाँ संविधानमा व्यवस्था गरिएका महिला तथा अपाङ्गता अधिकार सम्बन्धी व्यवस्थाहरूको विश्लेषण, प्रकाशन तथा व्यापक रूपमा विवरण सम्प्रेषण गरी सचेतना अभिवृद्धि गर्न सफल भएको ।
- ⇒ 'बह अपाङ्गता भएका बालिकाको शिक्षाका लागि अभिभावक सहयोगी पुस्तिका' प्रकाशन गरी सम्बन्धित सरोकारवालाहरू समक्ष यसको व्यापक रूपमा सम्प्रेषण र वितरण गरी सचेतना अभिवृद्धि गरेको ।
- ⇒ कञ्चनपुर र बाँकेका नीति निर्माता तथा आम जन समुदायहरू माझ अपाङ्गता महिला आवाज रेडियो कार्यक्रममार्फत स्थानीय तहका नीति निर्माताहरूलाई अपाङ्गता भएका महिलाका सवालहरूमा प्रतिबद्ध हुन र अपाङ्गता भएका महिलाको सवालमा सुसूचित गर्न सफल भएको ।
- ⇒ स्थानीय तहमा महिला हिंसा विरुद्धको १६ दिने अभियान, मानवअधिकार दिवस, मानवअधिकार महाभेला, अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस, अन्तर्राष्ट्रिय अपाङ्गता दिवस जस्ता कार्यक्रमहरूमार्फत अपाङ्गता भएका महिलाका महत्वपूर्ण सवालहरूका सम्बन्धमा सचेतना अभिवृद्धि गर्न सफल भएको ।
- ⇒ जनचेतनाको लागि स्थानीय तह कानून निर्माण, अपाङ्गता भएका महिला हिंसा र आय आर्जन एवम् जीविकोपार्जनका सवालहरूमा ३ वटा जिङ्गलको निर्माण तथा सम्प्रेषण गरी आम सञ्चार माध्यमबाट सचेतना अभिवृद्धि गर्न सफल भएको ।

क्षमता विकास :

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिला अधिकारकर्मीहरूलाई महिला तथा अपाङ्गता अधिकारसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी दस्तावेजहरूका सम्बन्धमा तालिम प्रदान गरी अधिकारका सन्दर्भमा दक्ष एवम् क्षमता अभिवृद्धि गराई सरोकारवाला निकायहरू समक्ष अधिकारको माग दाबी र वकालत गर्न सफल भएको ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिला विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा तालिम प्राप्त गरी सम्बन्धित जिल्लाका समुदाय वा स्वावलम्बन समूहहरूका सदस्यहरू समक्ष आफूले प्राप्त गरेको ज्ञान, सीप र बिचार आदान प्रदान गर्न सफल भएको । .
- ⇒ स्थानीय तहका प्रमुख सरोकारवालाहरू तथा अपाङ्गता भएका महिलालाई अपाङ्गता समावेशी र पुनर्स्थापना सम्बन्धमा अभिमुखीकरण गरी विकासका आयामहरूमा अपाङ्गता भएका महिलाको सवाल र उनीहरूको अर्थ पूर्ण सहभागिता गर्ने सन्दर्भमा क्षमता विकास गर्न सफल भएको ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलालाई यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार र खाद्य सुरक्षा सम्बन्धमा अभिमुखीकरण गरी उनीहरूको अधिकारको खोजी गरी सम्बन्धित सरोकारवालाहरू समक्ष माग दाबी गर्न र समुदायमा उक्त विषयमा ज्ञान र बिचार आदान प्रदान गर्नका लागि सक्षम भएको ।
- ⇒ केन्द्रीय, जिल्ला र स्थानीय तहका अपाङ्गता भएका महिला अधिकारकर्मीहरूलाई लैंगिक हिंसा, मानवअधिकार र न्यायमा पहुँच सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि गराई उनीहरूलाई आफ्नो सम्बन्धित सवालमा सरोकारवाला निकायहरू समक्ष सम्बन्धित विषयका सवालमा माग दाबी गर्न सक्ने बनाउन सफल भएको ।

⇒ संघको कर्मचारी तथा जिल्ला च्याप्टरको नेतृत्व तहमा रहेका अपाङ्गता भएका महिलालाई प्रस्ताव र प्रतिवेदन लेखन तालिममार्फत क्षमता विकास गरी परियोजना प्रस्ताव लेखन कार्य सुरुवात गरी कार्यक्रम माग गर्न सफल भएको ।

जीविकोपार्जन :

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलालाई प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्रदान गरी जीविकोपार्जनका लागि क्षमता अभिवृद्धि गरेको ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलालाई साना व्यवसाय व्यवस्थापनमा अभिमुखीकरण गरी साना व्यवसाय सञ्चालनमा क्षमता विकास गरेको ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको सीप विकास गरी आत्मा निर्भर गराउने उद्देश्यले प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्रदान गर्नको लागि कञ्चनपुर, बाँके र ललितपुरमा अपाङ्गता भएका महिलाको तथ्याङ्क सङ्कलन र सर्वे गरी दस्तावेजीकरण गरिएको ।

लैङ्गिक हिंसा तथा न्यायमा पहुँच :

- ⇒ विभिन्न जिल्लाका हिंसा प्रभावित अपाङ्गता भएका महिलालाई कानुनी सहायता प्रदान गरी केही मुद्दाको छिनोफानो भई प्रभावितलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन सफल भएको ।
- ⇒ विभिन्न जिल्लाका हिंसा प्रभावित अपाङ्गता भएका महिलालाई आवश्यक पुनर्स्थापना तथा परामर्श सेवा उपलब्ध गरी पहिलेकै अवस्थामा फर्काउन सहयोग गरेको ।
- ⇒ हिंसा प्रभावित महिलाका अवस्था अध्ययन दस्तावेजीकरण गर्न सफल ।
- ⇒ लैङ्गिक हिंसा तथा न्यायमा पहुँच सम्बन्धमा अपाङ्गता भएका महिलाको

क्षमता विकास गरी लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी सवालहरूको उठान तथा सम्बोधनका लागि सक्षम बनाएको ।

संस्थागत विकास :

- ⇒ संस्थाको ५ वर्षे रणनीति (२०१७-२०२१) तयार गरी यसको कार्यान्वयनका साथ संस्थागत सुशासन अभिवृद्धि भएको ।
- ⇒ संस्थाको दिगोपनाको लागि आर्थिक सङ्कलन (फन्ड रेजिड) रणनीति निर्माण भएको ।
- ⇒ संस्थाको कार्यक्रम चुस्त दुरुस्त राख्न अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धति सम्बन्धी निर्देशिका निर्माण गरी यसको कार्यान्वयन गर्न सुरुवात गरेको ।
- ⇒ भूकम्प पश्चातका कार्यक्रम तथा अभियानद्वारा प्राप्त सिकाइ तथा उपलब्धिहरूको अभिलेखीकरण गर्न सफल भएको ।
- ⇒ २४ वटा स्वावलम्बन समूहको गठन गरी करिब २१६ जना अपाङ्गता भएका महिला र अभिभावकहरूलाई संगठित गर्न सफल भएको ।
- ⇒ पूर्वाञ्चलको मोरङ्गमा अपाङ्गता भएका महिलाहरूको **अभम सहकारी** दर्ता गरी उक्त सहकारी सञ्चालनका लागि डेटाबेस प्रणालीको स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याइरहेको ।
- ⇒ AIN-DWG को आर्थिक सहयोग यस संघको समन्वय र संयोजनमा काठमाण्डौंको भृकुटी मण्डपमा अपाङ्गतामैत्री शौचालयको निर्माण गर्न सफल भएको ।
- ⇒ संस्थाको साझेदारी अन्तर्गत दुईवटा अन्तर्राष्ट्रिय दातृ निकायबाट ३/३ वर्षे परियोजना र १ सरकारी निकायबाट पटके साझेदारीमा वृद्धि भएको ।
- ⇒ ६० जना अपाङ्गता भएका महिलालाई स्थानीय तहको निर्वाचन पर्यवेक्षण एवम् अनुगमनमा संलग्न गराउन सफल भएको ।

- ⇒ जिल्ला तथा स्थानीय तहमा यस संघको परिचय वृद्धि भई सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी तहद्वारा सञ्चालित कार्यक्रमहरूमा सहभागिता, सहकार्य र समन्वयमा अभिवृद्धि ।
- ⇒ संस्थाको २ वटा निजी भवन निर्माण कार्यमा निरन्तर सहयोग जुटाउन सफल भई निरन्तर निर्माण कार्य भइरहेको छ भने जिल्ला च्याप्टर कैलालीको कार्यालय भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भई सञ्चालनमा आइरहेको ।
- ⇒ काठमाडौँमा पुनः स्थापना गृह निरन्तर रूपमा सञ्चालन गरी हिंसा प्रभावित घरबार विहीन अपाङ्गता भएका महिला र बालिकाहरूलाई सुरक्षित आवासको व्यवस्था गर्न सफल भएको ।

४. महत्त्वपूर्ण सिकाइहरू :

- ⇒ सरोकारवाला निकायहरूमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सवाल र सेवा उपलब्ध गराउन एकल प्रयास भन्दा अरू संघ संस्थाहरू सँग साझेदारी र समन्वय गरेर जाँदा आवाज अझ बलियो भई सुनुवाई भएको पाइयो ।
- ⇒ भूकम्प पश्चात् स्थानीय तहमा कुनै पनि कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा तत्कालका राहत प्याकेज र पैसा मुखी भएको पाइयो, जसको कारण समन्वय र सहकार्यको काम र थोरै पैसाले कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित निकायहरूले खासै चासो नदिएको पाइयो ।
- ⇒ अपाङ्गता अधिकार सम्बन्धी जानकारीका साथै अपाङ्गता भएका महिलालाई जीविकोपार्जनका निम्ति सीप मूलक तालिम र आय आर्जनका लागि बीउ पुजी प्रदान गर्न सके उनीहरूको परनिर्भरतामुक्त आर्थिक स्तरमा वृद्धि, आत्म सम्मान, आत्मबल, स्वतन्त्रता, आत्मनिर्भर हुनुका साथै सामाजिक दृष्टिकोणमा पनि परिवर्तन आउने सम्भावना देखियो ।

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलालाई मानवअधिकार, अपाङ्गता अधिकारमुखी अभियान, कार्यक्रम र तालिममा सहभागिता गराउन मात्र सफल भयौं भने पनि उनीहरूको मनोबलमा वृद्धि आई उनीहरूको आत्मविश्वास बढ्ने थाहा भयो ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिला र अभिभावकहरूलाई परिचयपत्र बनाउनु पर्छ भन्ने तथा यसबाट प्राप्त गर्न सकिने सुविधाको बारे र परिचयपत्र बनाउने प्रक्रियाका बारेमा जानकारी नभएको कारण धेरै झन्झट र दुःख पाउने गरेको थाहा हुनमा आयो । सो समस्याको समाधान गर्न घरदैलो र घुम्ती शिविरमार्फत परिचयपत्र वितरण कार्यक्रम गर्नुपर्ने देखियो ।
- ⇒ समुदायमा उनीहरूको प्रत्यक्ष सम्बन्ध हुने भएकाले अपाङ्गता भएका महिलाको सम्बन्धित क्षेत्रका काम गर्दा उनीहरूलाई लक्षित गरी सचेतनाका कार्यक्रमको आयोजना र समन्वय गरी काम गर्‍यो भने अपाङ्गता भएका महिलाको स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्या पत्ता लगाउन, स्वास्थ्य परीक्षण एवम् औषधी उपचार गर्न गराउन एकदमै सजिलो हुने देखियो ।
- ⇒ सामुदायिक परिचारिकाहरूले समुदाय स्तरका संघ-संस्थाहरूसँग समन्वय गर्न जाँदा संस्थामा काम गर्ने कर्मचारीको आधिकारिक परिचय पत्र र संस्थाको परिचय समेटेको सम्बन्धित सूचना सामग्रीहरू आवश्यक पर्ने थाहा भयो ।
- ⇒ भूकम्प प्रतिरोधी संरचना निर्माण गर्ने कार्यमा निरन्तर वकालत गर्नुपर्ने देखियो ।
- ⇒ तराईको सन्दर्भमा भूकम्प मात्र नभई बाढी, डुबान, कटान जस्ता विपदहरूबाट अपाङ्गता भएका महिला अझ धेरै जोखिममा पर्ने भएकाले यस संघले प्रकोप व्यवस्थापनको योजना निर्माण गरी सो क्षेत्रहरूमा निरन्तर रूपमा प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम र सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू

सञ्चालन गर्नुपर्ने देखियो ।

- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको अवस्था र अभिभावक लक्षित भई सम्बन्धित ठाउँ परिवेश र उनीहरूको इच्छा र आवश्यकता पहिचान गरी कार्यक्रम तथा योजना निर्माण गरिनु पर्ने देखियो ।
- ⇒ नेपाल अपाङ्ग महिला संघका जिल्ला च्याप्टरहरू स्थानीय तहमा नै दर्ता गर्न सके स्थानीय स्रोत साधनमा पहुँच अभिवृद्धि गर्न सकिने देखियो ।
- ⇒ विभिन्न महिला अधिकार र मानवअधिकारको सञ्जालहरूमा सदस्यता लिई सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्दा अपाङ्गता भएका महिलाको सवाल मानवअधिकारको सवालको रूपमा पहिचान गराउन सकिने साथै ती सवाललाई विकासको प्रक्रियामा मूलप्रवाहीकरण गर्न सकिने देखियो ।
- ⇒ देशको बदलिँदो संरचना अनुसार नेपाल अपाङ्ग महिला संघको संस्थागत संरचनामा पनि परिवर्तन गर्नुपर्ने देखियो ।
- ⇒ अभियानका उपलब्धिहरू र संस्थागत उपलब्धिहरू, व्यक्तिले पुर्‍याएका योगदानको कदर र पहिचान गरी सोको दस्तावेजीकरण र संस्थागत गर्दै लैजानु पर्ने देखियो साथै अझै काम गर्न हौसला एवम् प्रेरित गर्नका लागि उनीहरूको कामको पहिचान र मूल्याङ्कन गर्दै प्रोत्साहन स्वरूप पुरस्कार एवम् सम्मान गर्नुपर्ने देखियो ।

५. अनुकरणीय अभ्यास :

- ⇒ संयुक्त रूपमा अपाङ्गता अधिकारमुखी अभियान र आन्दोलनमा प्रतिबद्ध र यसको निरन्तरता र अपाङ्गता को जल्दो-बल्दो र समसामयिक सवालमा सामूहिक छलफल ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको आर्थिक सशक्तिकरणको लागि केन्द्र, जिल्ला र स्थानीय तहमा स्वावलम्बन समूहको गठन, घुम्ती कोषको माध्यमबाट

बीउ पुजी वितरण, बचत तथा ऋणको कार्यक्रम सञ्चालन र सीप विकासका लागि प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम प्रदान ।

- ⇒ केन्द्र, जिल्ला र स्थानीय तह गरी ३ तहमा क्रियाकलापहरू सञ्चालन ।
- ⇒ जसको सवाल उसको नेतृत्व भन्ने अवधारणालाई आत्मसाथ गरी अपाङ्गता भएका महिलाको सशक्तिकरणमा निरन्तर सक्रियता ।
- ⇒ अपाङ्गता केन्द्रित र मूलप्रवाहीकरण गरी टुइन ट्रयाक अवधारणाबाट (Twin Track Approach) कार्यक्रमहरू सञ्चालन ।
- ⇒ हिंसा प्रभावित, घरबार विहीन र बेवारिसे अपाङ्गता भएका महिलाको लागि पुनर्स्थापना गृह सञ्चालन ।
- ⇒ जिल्लाहरूमा स्वतन्त्र रूपमा काम गर्न अपाङ्गता भएका महिलाको संस्थाहरू स्थापना ।

६. संस्थागत दिगोपना/बलियो पक्ष :

- ⇒ संस्थाको आफ्नै भवन निर्माण कार्यको थालनी र कार्यालय सञ्चालनका लागि आवश्यक भौतिक सामग्रीहरूको पर्याप्तता ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाका सवालहरूमा एक्यबद्ध भई अधिकारमुखी अभियान सञ्चालन एवम् वकालत गर्ने राष्ट्रिय स्तरको एक मात्र सम्मानित संस्थाको रूपमा पहिचान ।
- ⇒ संस्थाको कर्मचारी, प्रशासन तथा आर्थिक व्यवस्थापन एवम् लेखा नीतिहरू, बीउ पुँजी निर्देशिका, आर्थिक सङ्कलन रणनीति, सूचना तथा सञ्चार निर्देशिका, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचा, ५ वर्षे रणनीतिहरूको कार्यान्वयन गर्दै कार्यक्रम र लेखा व्यवस्थापन चुस्त दुरुस्त र दस्तावेजीकरण ।

- ⇒ जिल्ला तथा केन्द्रका कार्यकारिणी सदस्यहरूको जुझारू एवं सक्रिय नेतृत्व र २२ जना प्रतिबद्ध कर्मचारीहरूको प्रत्यक्ष संलग्नता र स्वतन्त्र रूपमा काम गर्ने स्पष्ट रूपमा कामको जिम्मेवारी ।
- ⇒ समुदायमा जीविकोपार्जन, आय आर्जन र अधिकार सम्बन्धी विज्ञ, नेतृत्व गर्न सक्षम एवम् सक्रिय अपाङ्गता महिला स्वावलम्बन समूहहरू, बचत तथा ऋणको कार्यक्रम नियमित सञ्चालन ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको १ मात्र सहकारी दर्ता भई सञ्चालनमा आइरहेको ।
- ⇒ ३३ जिल्लाहरूमा नेपाल अपाङ्ग महिला संघका कार्यक्रमहरू बिस्तार ।
- ⇒ १९ वटा जिल्ला च्याप्टरहरूको गठन जसमध्ये ९ वटा जिल्लामा दर्ता भई स्थानीय स्तरमा वकालत साथै स्थानीय स्रोत प्राप्त गर्न थालेको ।
- ⇒ केन्द्रीय तहमा १ बचत तथा ऋण समूह र स्थानीय स्तरमा १२५ वटा स्वावलम्बन समूहहरू गठन भई करिब ११२५ जना सदस्यहरू संगठित भई सामूहिक आवाज बुलन्द गर्दै आएको ।
- ⇒ स्वावलम्बन समूहले बचत तथा ऋणको कार्यक्रम निरन्तर रूपमा सञ्चालन र उक्त हिसाबकिताबलाई चुस्त दुरुस्त राख्नका लागि डेटाबेस प्रणालीको विकास ।
- ⇒ अन्तर्राष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय निकायहरूसँगको साझेदारी, सञ्जाल, समन्वय, पहिचान एवम् सम्बन्ध बिस्तारमा वृद्धि ।

७. चुनौतीहरू :

- ⇒ नीति नियमहरू अपाङ्गता मैत्री नहुनु र भएका नीति नियमहरू पनि कार्यान्वयन नहुनु ।

- ⇒ भौतिक संरचना एवम् वातावरण अपाङ्गता मैत्री नहुनु ।
- ⇒ समाजमा अझै पनि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई कल्याणकारी सोचबाट मात्र हेरिनु ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको सवालमा कुनै पनि कानुनमा स्पष्ट व्यवस्था नहुनु ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको सवालमा अध्ययन अनुसन्धानको कमी हुँदा स्पष्ट तथ्याङ्कको अभाव हुनु ।
- ⇒ आफ्नै भवन अझै निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको कारण कार्यालय भाडामा बस्नु पर्ने बाध्यता ।
- ⇒ सरकारी तथा सरोकारवाला निकाय एवम् अपाङ्गता आन्दोलनभित्र पनि अपाङ्गता भएका महिलाका समस्या र सवालहरूको पहिचान र अपनत्व नहुनु ।
- ⇒ पुरुष प्रधान समाजमा अपाङ्गता भएका महिलाहरू बहुविभेदका शिकारमा पर्नु ।
- ⇒ अपाङ्गता अधिकार आन्दोलनमा विषय विज्ञ अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा महिला सीमित मात्र हुनु ।
- ⇒ सबै अपाङ्गता भएका महिलाका अपेक्षालाई संघले पुरा गर्न नसक्नु ।
- ⇒ सरकारी कर्मचारीहरू पटक/पटक सरुवा वा परिवर्तन भई रहनाले अपाङ्गता भएका महिलाका सवालहरूमा निरन्तर रूपमा वकालत गरिरहनु पर्ने बाध्यता ।
- ⇒ अपाङ्गता भएका महिलाद्वारा सञ्चालित संघ-संस्थाहरूसँग साझेदारी र सहकार्य गर्ने कार्य दातृ निकायहरूको प्राथमिकीकरणमा नपर्नु ।
- ⇒ लामो समयसम्म काम गर्ने साझेदारी संस्था वा निकायहरूको कमी हुनु ।
- ⇒ संस्था परियोजनामुखी हुनुपर्ने बाध्यताका कारण संस्थाको दिगोपना र

आन्तरिक स्रोतको कमी हुनु र संस्थाको आर्थिक सङ्कलन गर्ने रणनीति निर्माण भए पनि व्यवहारमा यसको कार्यान्वयन गर्न कठिनाई हुनु ।

⇒ अपाङ्गता भएका महिलाको रोजगारी प्रवर्द्धन एवम् संस्थाको दिगोपनाको लागि खोलिएको एक्सेस इन फुडल्याण्ड नामक क्याफेलाई विविध कारणले निरन्तरता दिन नसकिएकोले उक्त क्याफे बेच्न बाध्य भएको ।

८. सञ्चालित परियोजना र साझेदारी निकायहरू :

- ⇒ सि.वि.एम (CBM)-अपाङ्गता भएका महिलाको सशक्तिकरण कार्यक्रम ।
- ⇒ ए.जे. डब्लु. एस (American Jewish World Service)-भूकम्प पश्चात् अपाङ्गता भएका महिलाहरूको सशक्तिकरण र पुनः स्थापना ।
- ⇒ ओ.एस.एफ (Open Society Foundation) - भूकम्प पछिको अवस्थामा अपाङ्गता भएका महिलाको न्यायमा पहुँचको सुदृढीकरण ।
- ⇒ ग्लोबल फन्ड फर विमेन (Global Fund for Women)-अपाङ्गता भएका महिलाहरूको पुनः स्थापना र पुनर्निर्माण ।
- ⇒ स्वाफ (South Asian Women Fund)- नेपालमा अपाङ्गता भएका महिलाहरूको पुनः स्थापना र पुनर्निर्माण प्रयासमा समावेशीताको लागि वकालत कार्यक्रम ।
- ⇒ संकल्प (SANKALPA) शान्ति, न्याय र लोकतन्त्रका लागि समावेशी महिला सञ्जाल- राजनैतिक र सामाजिक न्यायका लागि अधिकारमुखी सशक्तिकरण कार्यक्रम ।
- ⇒ नेपाल सरकार महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय (Ministry of Women, Children & Social Welfare) - हिंसा प्रभावित, घरबार विहीन अपाङ्गता भएको महिलाको पुनर्स्थापना एवं छात्रावास सुदृढीकरण कार्यक्रम र भवन निर्माण कार्यक्रम ।